

Către:

Ministerul Educației

Puncte de vedere cu privire la

proiectul de Hotărâre de Guvern pentru aprobarea *Programului de Implementare a Proiectului România Educată*

Stimate domnule ministru al educației Sorin Câmpeanu,

În așteptarea dezbaterii publice și pentru a nu expira timpul limită de trimitere a punctelor de vedere privind proiectul de Hotărâre de Guvern pentru aprobarea Programului de Implementare a Proiectului România Educată, vă transmitem următoarele observații asupra documentului aflat în consultare publică, cu precizarea că organizațiile semnatare ale acestui document transmit puncte de vedere referitoare la accesul la educație al grupurilor vulnerabile, respectarea drepturilor fundamentale și a principiilor de echitate, demnitate, non-discriminare, transparență și bună guvernare, care influențează semnificativ accesul elevilor la sistemul educațional din România.

1. Solicităm clarificarea statutului pe care Proiectul România Educată îl va avea în cadrul documentelor de politică publică din sectorul educației.

Din textul prezentat pe site-ul Ministerului Educației înțelegem că acest proiect este asimilat unui document general, de viziune ("cadru conceptual și de coordonare") asupra sistemului de educație din România. Totodată, la art. 6(1) din Hotărârea de Guvern este precizat că va reveni Comitetului Interministerial sarcina de a elabora "setul de acțiuni, indicatorii de rezultat, termenele de realizare și responsabilitățile pentru obiectivele pe niveluri/zone de intervenție, precum și pentru obiectivele strategice transversal", pe domenii.

Denumirea de "proiect" nu este de natură a clarifica statutul acestui demers. Apreciem că transformarea lui într-un "program de reformă la nivel național" sau al unei "strategii de reformă a educației din România" ar fi conferit greutate și responsabilități suplimentare fiecărei instituții implicate în implementarea lui.

Deși organizațiile societății civile au fost implicate în diferite etape ale elaborării proiectului România Educată, în forma actuală a textului există numeroase aspecte insuficient detaliate sau care contravin punctelor de vedere exprimate în etapele anterioare.

Apreciem că o strategie educațională la nivel național ar fi reușit să încorporeze mai bine toate aceste elemente laolaltă (conform HG 870/2006), inclusiv aspectele cuprinse în Memorandumul agreat de Guvern în luna iulie 2021 și ar fi cuprins și o corelare logică a textului strategiei cu modernizarea legii educației, aflată în prezent în lucru. Propunem de aceea ca obiectivele generale incluse în prezenta formă a Anexei la HG să fie completate în cel mai scurt timp și pe baza unei consultări largi (nu doar interministeriale, ci și cu organizațiile societății civile) cu toate elementele aferente unui document strategic clasic: obiective generale, obiective specifice, măsuri și acțiuni concrete de implementare, ținte și indicatori de rezultat, buget estimativ și impact bugetar, detaliate pe fiecare categorie de măsuri, instituții responsabile pentru fiecare acțiune în parte, indicatori de monitorizare și evaluare, impact juridic.

În această etapă, considerăm că enumerarea unor obiective și măsuri strategice fără estimarea costurilor, **fără indicatori de rezultat clar definiți și fără definirea responsabililor preciși pentru fiecare măsură în parte** conduce la o listă de măsuri mult prea generale, de tip "listă de dorințe", cu grad de operaționalizare scăzut.

2. Considerăm că, deși cooperarea interministerială este foarte așteptată și necesară, **coordonarea unui viitor Comitet Interministerial pentru implementarea unui astfel de program ar trebui asumată ferm de Ministerul Educației, de Primul Ministru sau de Secretariatul General al Guvernului**, cu responsabilități clare de coordonare care să fie deja precizate în textul HG. În Memorandumul invocat în Nota de Fundamentare, coordonarea acestui comitet nu este clară și definitiv hotărâtă, iar Memorandumul nu are puterea legislativă.
3. **Propunem ca orizontul de implementare al acestui "proiect" (anul 2030) să fie clar menționat în textul HG**, nu doar în Nota de fundamentare și în Memorandumul depus la SGG în luna iulie. Nici textul HG și nici Anexa la HG nu prevăd orizonturi clare de timp pentru implementarea măsurilor.

Observații care țin de sistemul de guvernare (reglementare, finanțare a sectorului)

4. Apreciem că **structurile responsabile de implementarea programului Romania Educată nu pot fi cele care evaluează "eficiența programelor naționale de protecție socială"**, așa cum este menționat la pagina 9 din Anexă, (Obiectivul general "Finanțarea sistemului de învățământ preuniversitar", obiectivul specific O1e). Considerăm că această evaluare extinsă nu intră în mandatul structurilor responsabile de implementarea acestui proiect, ci poate fi limitată cel mult la măsurile de protecție socială care țintesc accesul mai bun al elevilor la programele de educație.
5. Considerăm că **formulările generale** de tipul "Regândirea sistemului de alocare a burselor pentru elevi" trebuie să fie mult mai precise și să se refere clar la scopul final sau ținta acestui proces (obiectivul specific O1d, pagina 9 din Anexă). În ce scop dorim să regândim alocarea burselor, ce țintă dorim să atingem cu această măsură? Să creștem cuantumul burselor, să țintim în mod diferit categoriile de elevi care primesc burse? Acest tip de formulare generală este prezent deseori în text, fără a clarifica viziunea inițiatorilor, scopul sau țintele pe care aceștia doresc să le vizeze, ori problemele structurale pe care doresc să le corecteze.
6. Este extrem **de îngrijorătoare viziunea de a aloca finanțare exclusiv din fonduri europene (chiar și folosind costuri simplificate) pentru programele "Școală după Școală" și "A doua Șansă"** (pagina 9 din Anexa, O3a). Aceste programe sunt "plasele -cheie de suport" pentru elevii, tinerii și adulții care se confruntă cu riscul cel mai mare de abandon al școlii sau care nu au reușit să finalizeze ciclul școlar obligatoriu. Susținerea acestor două programe din fonduri publice naționale este esențială, pe lângă cele europene, astfel încât măsurile vizate să fie active pe o perioadă lungă de timp și să permită revenirea acestor categorii de persoane pe circuitul normal al educației obligatorii.
7. La pagina 31 din Anexă, la paragraful referitor la Reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii, apreciem că unul din rolurile cele mai importante pentru acest mecanism este cel al serviciilor integrate de suport (socio-educational), iar **programele de tip "Școală după Școală" joacă un rol cheie. Apreciem că generalizarea acestui program, conform art.58 din Legea educației, cu completările Legii 186/2020, ar fi trebuit să reprezinte o măsură cheie pentru acest nivel de educație.**
8. Afirmăm, laolaltă cu celelalte organizații ale societății civile, că este necesară o alocare bugetară sporită pentru educație, asumată clar de Guvern și respectată, încă din anul școlar 2022-2023. În

lipsa unor ținte clar asumate de creștere a bugetului educației, eventual progresive, măsurile incluse în proiect vor rămâne doar acțiuni dezirabile, nu și efectiv realizabile.

9. Solicităm clarificări privind viziunea inițiatorilor cu privire la mecanismele de **“facilitare a finanțării unităților de învățământ de către autoritățile publice locale, suplimentar față de ce pot finanța deja”** (pagina 10 din Anexa, O4b). Ne confruntăm, spre comparație, în sectorul social, cu imposibilitatea autorităților publice locale de a-și asuma (în ultimii 10 ani) responsabilitățile impuse de Legea asistenței sociale nr. 292/2011, în ce privește finanțarea unor servicii de bază pentru a răspunde nevoilor de suport a grupurilor vulnerabile. Cum putem aștepta, în mod realist, ca aceleași autorități publice locale să suplimenteze finanțarea unităților de învățământ?

Accesul copiilor și tinerilor cu dizabilități în unitățile de învățământ

10. În capitolul aferent dezvoltării infrastructurii în educație **nu există nicio prevedere legată de investițiile pentru îmbunătățirea accesibilității în unitățile de învățământ, pentru elevii sau studenții cu dizabilități** (infrastructura școlară, echipamente assistive, dispozitive și tehnologii de comunicare pentru toți elevii etc).
11. Ca observație transversală, apreciem că **măsurile de sprijin pentru creșterea participării copiilor cu dizabilități la educație sunt extreme de reduse și neadaptate urgenței de a spori gradul de acces al acestor copii la școlile de masă**. În prezent, mai puțin de jumătate din cei aprox. 70.000 copii cu dizabilități frecventează școlile de masă, un procent de aprox. 40% frecventează școlile speciale și peste 5000 de copii de vârstă școlară nu sunt înscriși în nici o formă de învățământ, deși numărul acestora din urmă poate fi de fapt mult mai mare, pentru că mulți copii cu dizabilități nu au încă certificate de încadrare în grad de handicap.

Educație incluzivă

12. În ce privește **O1.Creșterea accesului la educație de calitate pentru toate categoriile sociale, în special, a celor provenite din medii dezavantajate**, precum și măsurile aferente, remarcăm că se folosesc drept termene pentru identificarea grupurilor țintă - *copii din medii dezavantajate și familii defavorizate*. Menționăm că legislația curentă definește doar familia defavorizată (vezi Anexa 1 a HG 799/2014 privind implementarea Programului operațional Ajutorarea persoanelor defavorizate) drept familia care cuprinde categorii de persoane cu statut socio-economic precar. Ca urmare este neclar, în lipsa de definiție, dacă obiectivul 1 se va referi și la alte categorii de elevi vulnerabili care nu fac parte din familiile defavorizate, de exemplu, elevi cu dizabilitate, elevi migranți sau refugiați, elevi discriminați pe diferite alte criterii etc. **Solicităm definirea mediilor dezavantajate în articolul 2 al proiectului HG** sau înlocuirea acestuia cu termenul elevi vulnerabili.
13. În capitolul aferent educației incluzive, apreciem ca **o eroare de viziune faptul că “serviciile sociale, psihologice, logistice sau de asistență juridică” sunt asociate doar cu categoria elevilor cu părinți plecați în străinătate** (Obiectivul O7, pagina 18 din Anexă). Serviciile de acest tip reprezintă una din categoriile esențiale de suport pentru educație al tuturor copiilor aflați în situație de sărăcie, vulnerabilitate socială sau marginalizare/excluziune. Apreciam ca o lipsă de viziune faptul că aceste servicii de suport nu sunt menționate ca o categorie de sine stătătoare de măsuri pentru incluziunea elevilor vulnerabili sau marginalizați, precum și faptul că așa numitul “parteneriat social” definit în Nota de Fundamentare a HG nu include nici o organizație sau instituție care prestează acest tip de servicii cheie pentru incluziunea educațională a elevilor vulnerabili.

14. Tot în capitolul privind educația incluzivă considerăm că **măsura de la obiectivul strategic 2 și anume OB 2c) Reducerea segregării școlare este formulată în termeni foarte generali**, ceea ce va face imposibilă evaluarea nivelului de realizare. Considerăm că ar trebui formulate ținte precise care să se refere la procentajul de reducere a segregării așteptat a fi realizat până în 2030.
15. **Constantăm că prevenirea și combaterea violenței în școală nu este abordată nici ca obiectiv nici ca măsură**, acesta în contextul în care 71% dintre elevi susțin că există violență în școli (Studiul World Vision România- 2021) iar conform datelor Organizației Mondiale a Sănătății, România a fost clasată pe locul 3 în ceea ce privește bullyingul, între cele 42 de state la care s-a referit cercetarea.
16. Apreciem ca lipsă de viziune față de o problematică ce reprezintă urgență națională precum cea din Obiectivul O4h, capitolul de Digitalizare- "asigurarea accesului la internet pentru copiii din medii sociale vulnerabile", faptul că este vizată în continuare doar implementarea "unor proiecte pilot", deși **acest proces ar trebui să își propună în mod ferm ca, până în 2030, toți elevii să aibă acces efectiv la internet.**
17. Propunem o mai detaliată listă de măsuri privind îmbunătățirea accesului la învățământul profesional și tehnic al elevilor provenind din medii defavorizate, încurajarea și valorizarea acestui tip de parcurs școlar, angajamente ferme de creștere a finanțării acestui sub-sector educațional, adaptarea resurselor financiare, umane și materiale la nevoile actuale de pregătire a elevilor în aceste sectoare (inclusiv a celor care locuiesc în altă localitate decât cea a unității de învățământ).
18. Sugerăm evitarea formulărilor în limba engleză, acolo unde se pot folosi cuvinte cu același sens, uzuale în limba română (ex. Dezbateri în loc de "debate", la Obiectivul specific O1c, capitolul de Reziliență, pagina 25 din Anexă.)

Resurse umane

19. Apreciem că **ar fi fost necesară o atenție sporită acordată resurselor umane necesare implementării măsurilor prevăzute în cadrul programului**, de exemplu creșterea cu cel puțin 80% a numărului consilierilor școlari de la nivelul unităților de învățământ, până la nivelul anului 2030, dacă ne referim doar la Obiectivul 5, capitolul Reziliență, pagina 26 din Anexă. Același tip de măsură este necesară și la capitolul Educație incluzivă de calitate pentru toți elevii, cu referire la profesorii de sprijin pentru elevii cu CES. Numărul acestor profesori este în prezent complet ridicol (aprox.1500 în toată țara), în raport cu nevoia reală de sprijin a elevilor cu CES, la nivel național.

Domnule Ministru,

Ministerul Educației a avut în ultimii ani un număr mare de miniștri în funcție, ceea ce a avut impact negativ asupra consecvenței aplicării unor măsuri, chiar și când acestea aveau la baza documente cadru de tip strategic asumate de Guvern sau Parlament.

Prin proiectul *România Educată* se dorește reformarea sistemului educațional național pentru următorii ani, așadar cu implicații pe termen lung pentru elevi și studenți, cadre didactice și specialiștii din domeniu, fapt deosebit de important pentru generații de copii.

Apreciem că un document programatic precum *România Educată*, aprobat prin Hotărâre de Guvern și realizat la un asemenea nivel de generalitate va permite ulterior orice tip de măsuri. Tocmai de aceea insistăm asupra ideii că un document mai bine detaliat ar corespunde dorinței de orientare a procesului de schimbare și ar vulnerabiliza mai puțin un astfel de demers, față de eventuale schimbări decizionale și asumări politice.

Insistăm de asemenea să supuneți dezbaterii publice proiectul de Hotărâre de Guvern mai sus menționat și să procedați la fixarea orei, datei și locului dezbaterii publice, invitarea oficială a asociațiilor și cetățenilor interesați, precum și la comunicarea, anterior dezbaterii publice solicitate, a tuturor materialelor de lucru referitoare la proiectul de hotărâre (Memorandum, componența Comitetului Interministerial, pachetul legislativ estimat a fi modificat etc).

Având în vedere contextul pandemic, credem că cea mai potrivită modalitate de organizare a acestei dezbateri este într-un format hibrid, care să permită atât prezența fizică a participanților, cât și participarea online.

Pentru comunicarea cu semnatarii solicitării pot fi contactele următoarele persoane: Mihaela Munteanu-FONSS (tel. 0740513864), Cerasela Bănică - CADO (0747112464), Elena Calistru - Funky Citizens (0723627448), Andreia Moraru - Dizabnet (0723686434).

Semnatarii acestei solicitări sunt:

FONSS- Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale, în numele a 44 de ONG-uri furnizoare de servicii sociale

Asociația Centrul de Advocacy și Drepturile Omului (CADO)

Asociația Funky Citizens

Federația Dizabnet, în numele a 107 organizații din domeniul dizabilității

Cu stimă,
Vasile Gafiuc, vicepreședinte FONSS

Cerasela Bănică, președinte CADO

Andreia Moraru, președinte Dizabnet

Elena Calistru, președinte Funky Citizens

